

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, СПОРТ І КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Збірник наукових праць

Волинського національного університету імені Лесі Українки

№ 3 (15)

Луцьк

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

2011

УДК 796(Д82)

ББК 75Я 43

Ф 50

*Рекомендовано до друку вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 2 від 29.09.2011 р.)*

Редакційна колегія

- Цьось А. В.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки) (головний редактор);
- Коцан І. Я.** – доктор біологічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки);
- Вільчковський Е. С.** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Волинський національний університет імені Лесі Українки);
- Гусак П. М.** – доктор педагогічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки);
- Смолюк І. О.** – доктор педагогічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки);
- Ягенський А. В.** – доктор медичних наук, доцент (Волинський обласний центр кардіоваскулярної патології та тромболілізу);
- Валецький Ю. М.** – доктор медичних наук, доцент (Волинське обласне територіальне медичне протитуберкульозне об'єднання);
- Круцевич Т. Ю.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Національний університет фізичного виховання і спорту України);
- Балахнічов В. В.** – доктор педагогічних наук, професор, президент Всеросійської федерації легкої атлетики (Росія);
- Куц О. С.** – доктор педагогічних наук, професор (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського);
- Ходінов В. М.** – доктор наук із фізичної культури, ад'юнкт кафедри фізичної культури і здоров'я Радомської політехніки (Польща);
- Пятков В. Т.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Львівський державний університет фізичної культури);
- Козіброцький С. П.** – кандидат наук з фізичного виховання і спорту (Волинський національний університет імені Лесі Українки) (відповідальний секретар).

Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – № 3 (15). – 115 с.

У збірнику наукових праць подано окремі положення розвитку фізичної культури, фізичного виховання різних груп населення, підготовки фахівців для галузі. Охарактеризовано методи, засоби тренування, особливості підготовки спортсменів, адаптації організму людей різного віку в процесі фізичного виховання, адекватність яких підкріплюється педагогічними, психологічними та медично-біологічними експериментами.

Separate regulations of physical culture, physical education of different groups of people, preparation of specialists are gathered in the collected scientific works. Methods, means of training, peculiarities of sportsmen's training, adjustment of human's body of different ages in the process of physical training with the support of pedagogical, psychological, methodological and biological experiments are filed in the works.

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за напрямом "Фізичне виховання і спорт" (дивитися додаток до постанови президії ВАК України від 10 лютого 2010 р. № 1-05/1) та "Педагогічні науки" (дивитися додаток до постанови президії ВАК України від 26 травня 2010 р. № 1-05/4).

**УДК 796 (Д 82)
ББК 75 Я 43**

*Сайт збірника наукових праць:
www.physicaledu-journal.org.ua*

© Цьось А. В., Козіброцький С. П. (укладання), 2011
© Гончарова В. О. (обкладинка), 2011
© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2011

Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту

УДК 378:796

Віталій Лелека

Педагогічна компетентність майбутніх учителів із початкової військової підготовки та мотиваційні аспекти їх формування як особистості

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського (м. Миколаїв)

Постановка наукової проблеми. Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства в загальноосвітніх навчальних закладах не вистачає професійно компетентних учителів із початкової військової підготовки, які на високому рівні володіють новітніми методиками й технологіями навчання, здатні запроваджувати сучасні форми використання засобів прикладної фізичної культури в систему початкової військової підготовки під час роботи з різними учнівськими колективами.

У сучасних умовах змінюється соціальне професійне замовлення вищих навчальних закладів, у якому головним завданням виступає підготовка професіоналів, ділових людей, здатних реалізувати себе в умовах конкуренції [6].

Завдання дослідження – розкрити мотиваційні аспекти формування особистості майбутніх учителів із початкової військової підготовки та виділити основні елементи їхньої педагогічної компетентності.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Актуальними завданнями фізичного виховання у вищому навчальному закладі залишаються зміцнення здоров'я студентської молоді, підвищення її працездатності, розширення стійкості організму до несприятливих умов зовнішнього середовища.

Важливі завдання в справі підготовки підростаючого покоління покладаються на вчителя початкової військової підготовки.

Формування фізичного здоров'я учнів, виховання національної свідомості (захист Батьківщини), орієнтація школярів на здоровий спосіб життя, збереження фізичного здоров'я нації, виховання всебічно розвинутої особистості з активною громадською позицією – це найважливіші завдання, які ставить суспільство перед учителем із початкової військової підготовки.

У процесі дослідження визначено, що головною умовою навчання студентів у вищих навчальних закладах є формування їх мотиваційної готовності до професійної діяльності, що розглядається як інтегративний стан особистості й уміщує в собі оптимальну систему знань, умінь, навичок, потреб, мотивів і здібностей, тобто все те, що складає професійні якості фахівця та його ставлення до діяльності [11].

Так, результати досліджень [10] свідчать, що під час ознайомлення зі станом професійної діяльності вчорашніх студентів виявлено наявність перших труднощів, які проявляються насамперед у пасивності, несформованості вмінь у молодого вчителя виконувати навчально-виховні завдання військової підготовки, у використанні в його діях шаблону, трафарету, у неусвідомленому копіюванні досвіду педагогів-наставників.

До проблеми професійно-педагогічної готовності вчителів до фахової діяльності зверталися М. Я. Віленський [2], Е. П. Каргаполов [4], І. М. Решетень [7], А. В. Чесноков [9] та ін.

Досліджуючи педагогічні аспекти формування готовності майбутнього вчителя, Л. В. Рибалка [8] звертається до проблеми індивідуалізації навчання. Готовність студентів до індивідуалізації навчання він розглядає з позицій цілісності особистості, з урахуванням ролі мотивів психологічних процесів,

як якість, що зумовлюється стійкими усвідомленими мотивами й психологічними особливостями, які характеризують людину як неповторну особистість.

Водночас єдність методологічної, спеціальної та психолого-педагогічної підготовки майбутнього вчителя досліджуються як визначальна передумова формування його педагогічної компетентності [1].

Це значно підвищує вимоги до освітньо-виховного процесу вищої педагогічної школи й до рівня професійно-педагогічної підготовки її випускників [10]. У складі такої підготовки, на нашу думку, безперечно, одне з важливих місць посідає формування його педагогічної компетентності та, зокрема, готовності до соціально-педагогічної активності.

Уявлення про компетентність як важливу особистісно-професійну якість педагога в соціальній психології сформувалися наприкінці 80-х – на початку 90-х років (XX ст.).

У результаті науково-педагогічних досліджень на початку 90-х років (XX ст.) (Ю. Н. Ємельянов, Є. С. Кузьмін [3], Н. В. Кузьміна [5] та ін.) вводиться поняття “педагогічна компетентність”. Аналізуючи категорію “педагогічна компетентність,” у процесі педагогічної діяльності визначають найбільш важливі її складники: спілкування, діяльність, пізнавальна активність аутопсихологічні здібності.

Уже в стінах вищого навчального закладу майбутній фахівець має набути високого рівня теоретичної підготовки, досвідно-практичних навичок і соціально-педагогічної активності. Певною мірою всі ці вимоги стосуються й учителя із початкової військової підготовки та його педагогічної компетентності.

Педагогічна компетентність учителя із початкової військової підготовки нами розглядається як сукупність його вмінь і навичок, особливим способом структуроване наукове й практичне знання, спрямоване на ефективне розв’язання педагогічних завдань. На їх основі виділено основні елементи педагогічної компетентності (рис. 1).

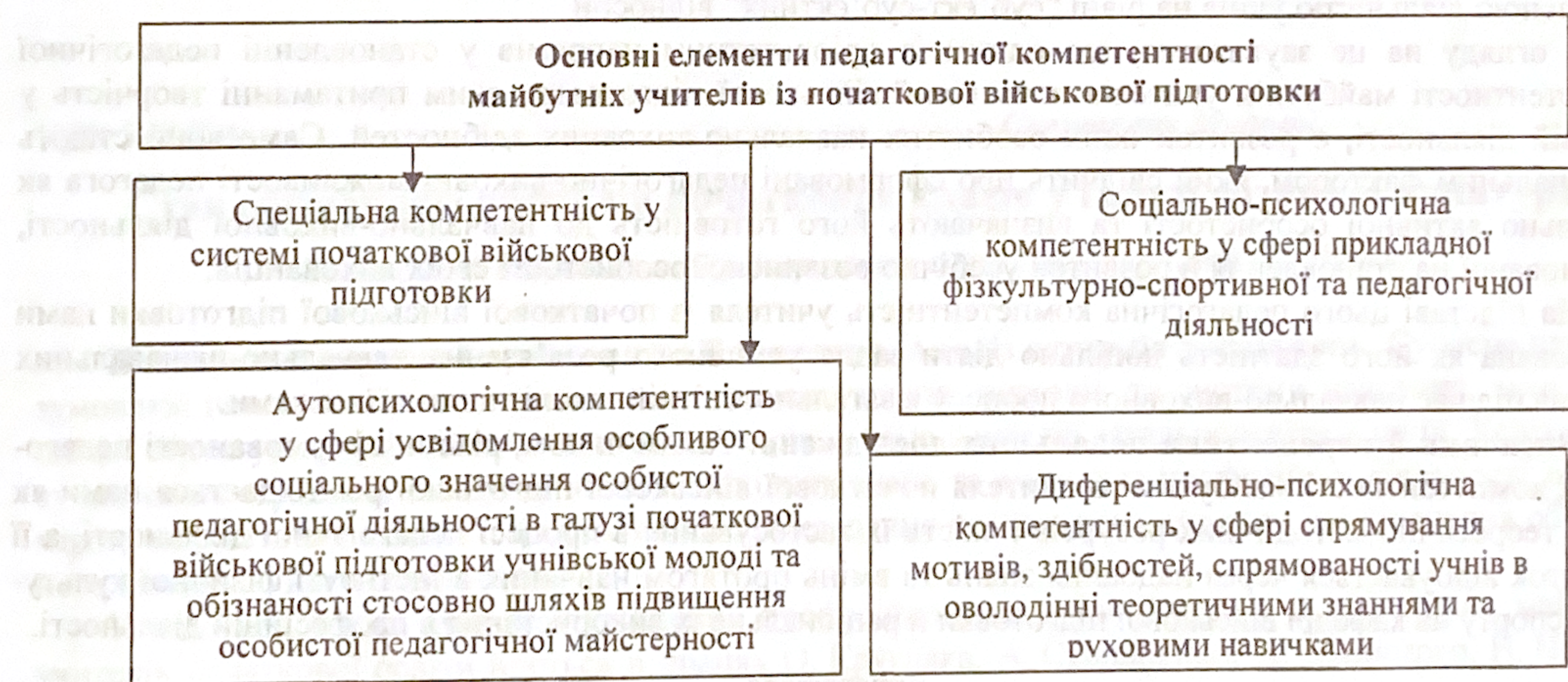


Рис. 1. Основні елементи педагогічної компетентності майбутніх учителів із початкової військової підготовки

Компетентність майбутнього вчителя із початкової військової підготовки розглядається не просто як володіння знаннями, уміннями та навичками, як фахова ерудиція, а, передусім, як його потенціальна готовність ефективно вирішувати навчально-виховні завдання в процесі педагогічної діяльності. Педагог із високим рівнем компетентності має не тільки знати внутрішній зміст проблеми, але й також уміти ефективно розв’язувати її практично. При цьому залежно від обставин компетентний фахівець може застосовувати той чи інший метод або засіб, який найбільш ефективний у конкретних умовах педагогічної діяльності.

Категорія “педагогічна компетентність” розкриває органічне поєднання багатогранної характеристики педагогічної діяльності вчителя із початкової військової підготовки: професійні знання, уміння та навички, професійно й соціально значущі особистісні якості.

На сьогодні для вчителя із початкової військової підготовки визначальними виступають такі змістовні компоненти компетентності, як соціальна спрямованість педагогічної діяльності, лабільність педагогічного мислення, здатність до критичного аналізу й самоаналізу, потреба в само-

вдосконаленні, рівень розвитку професійних цінностей та інтересів, схильність до творчості й любов до своєї професії. Педагогічна компетентність учителя не вичерпується вузькопрофесійними межами. Вона характеризується, насамперед, стійким ефективним характером педагогічної діяльності, здатністю віднаходити такі форми вирішення педагогічних проблем і ситуацій, які забезпечують цілеспрямовану педагогічну дію, котра враховує широкий спектр соціальних, моральних та виховних її чинників.

Важливого значення набуває також спеціальна компетентність учителя із початкової військової підготовки, яка передбачає акумульовані в навчальному предметі обізнаність й авторитетність у відповідній галузі науки або кількох наук. До спеціальної науково-практичної підготовки майбутнього вчителя із початкової військової підготовки нами були включені знання історичних етапів розвитку системи початкової військової підготовки; принципів та ідей, що лежать в основі викладання предмета "Захист Вітчизни" в школі; прикладних проблем сучасного стану розвитку початкової військової підготовки; особливостей фізіологічного розвитку учнівської молоді та їх урахування під час застосування засобів і методів фізичного виховання згідно з програмою "Захист Вітчизни".

Водночас готовність майбутнього вчителя початкової військової підготовки до педагогічної діяльності включає в себе такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, ситуаційно-тривожний. Стосовно готовності до виконання соціально-виховних функцій вони можуть бути конкретизовані такими ознаками:

- знання про структуру особистості, навички діагностики та визначення ознак структури особистості школяра;
- педагогічні вміння й навички щодо організації навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток усебічно розвиненої особистості школяра та його особистісно-ціннісних якостей;
- уміння й навички здійснювати педагогічне керівництво самостійною пізнавальною та суспільною діяльністю учнів на рівні "суб'єкт-суб'єктних" відносин.

З огляду на це зауважимо, що одним із пріоритетним напрямів у становленні педагогічної компетентності майбутніх учителів початкової військової підготовки, яким притаманні творчість у фаховій діяльності, є розвиток їхніх особистих навчально-виховних здібностей. Саме вони стають визначальним фактором, який свідчить про сформовані педагогічно-виховні можливості педагога як суспільно активної особистості та визначають його готовність до навчально-виховної діяльності, спрямованої на становлення й розвиток усебічно розвиненої особистості своїх вихованців.

На підставі цього педагогічна компетентність учителя із початкової військової підготовки нами трактована як його здатність доцільно діяти задля успішного розв'язання навчально-пізнавальних завдань під час навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі та поза її межами.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Таким чином, рівень сформованості педагогічної компетентності майбутнього вчителя початкової військової підготовки розглядається нами як запас теоретично-методичних ресурсів і якість їх застосування в процесі педагогічної діяльності, а її розвиток відбувається через надбання знань та вмінь протягом навчання в інституті фізичної культури та спорту на кафедрі військової підготовки й раціональне їх використання в професійній діяльності.

Література

1. Барбина Э. С. Теоретико-методологические основы профессиональной подготовки будущих учителей : науч.-метод. пособие / Барбина Э. С. – Харьков : Айлант, 2001. – 70 с.
2. Виленский М. Я. Социальная активность учителя: сущность, структура, критерии, процес формирования / М. Я. Виленский, П. И. Ключник // Теория и практика физ. культуры. – М. : [б. и.], 1990. – № 12. – С. 29–35.
3. Емельянов Ю. Н. Теоретические и методические основы социально-психологического термина / Ю. Н. Емельянов, Е. С. Кузьмин. – Л. : [б. и.], 1985. – 185 с.
4. Каргаполов Э. П. Социальная модель преподавателя физической культуры // Теория и практика физ. культуры / Каргаполов Э. П. – М. : [б. и.], 1980. – № 1. – С. 39–41.
5. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя / Кузьмина Н. В. – М. : [б. и.], 1990. – 119 с.
6. Лубышева Л. И. Концепции формирования физической культуры человека / Лубышева Л. И. – М. : ГЦОЛИФК, 1992. – 123 с.
7. Решетень И. Н. Перспективы совершенствования психологической подготовки студентов институтов физ. культуры / И. Н. Решетень, М. И. Мелия // Теория и практика физической культуры. – М. : [б. и.], 1987. – № 4. – С. 17–18.
8. Рибалка Л. В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посіб. / Рибалка Л. В. – К. : ІЗМН, 1996. – 236 с.

9. Чесноков А. В. Формирование профессиональных качеств педагога по физической культуре // А. В. Чесноков / Теория и практика физической культуры. – М. : [б. и.], 2001. – № 10. – С. 18–21.
10. Щербіна С. Формування активної професійної позиції у майбутніх педагогів / С. Щербіна // Рідна школа. – К. : [б. в.], 2001. – № 1. – С. 66–69.
11. Юрченко В. Вплив взаємин між викладачами і студентами на “Я” – концепцію майбутнього вчителя / В. Юрченко // Освіта і управління. – К. : [б. в.], 1997. – № 1. – С. 119.

Анотації

У статті розкрито питання щодо мотиваційних аспектів формування особистості майбутніх учителів із початкової військової підготовки та запропоновано основні елементи їх педагогічної компетентності.

Ключові слова: мотиваційні аспекти, особистість, педагогічна компетентність, майбутній учитель початкової військової підготовки.

Виталий Лелека. Педагогическая компетентность будущих учителей начальной военной подготовки и мотивационные аспекты их формирования как личности. В статье раскрываются вопросы мотивационных аспектов формирования личности будущих учителей начальной военной подготовки и предложены основные элементы их педагогической компетентности.

Ключевые слова: мотивационные аспекты, личность, педагогическая компетентность, будущий учитель начальной военной подготовки.

Vitalii Leleka. Pedagogical Competence of Future Teachers of Basic Military Training and Motivational Aspects of their Formation as a Person. The article covers the issues of motivational aspects of the personality's formation of the future teachers of basic military training and the main elements of their pedagogical competence.

Key words: motivational factors, personality, pedagogical competence, the future teacher of basic military training.

УДК 378:796

Святослав Мудрик

Стан обізнаності вчителів початкових класів у галузі фізичної культури

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Сучасне навчання зумовлює пошук і впровадження нових концептуальних підходів до системи навчання, змін традиційної структури професійної підготовки кадрів, а саме вчителів загальноосвітніх шкіл. Успіх процесу навчання студентів і набуття ними необхідних знань та вмінь для професійної діяльності значною мірою залежать від якісного й ефективного викладання навчального курсу та забезпечення об'єктивного контролю його результатів.

У пошуках нових шляхів підвищення професійно-педагогічної освіти й підготовки майбутніх учителів початкової освіти йдеться в працях О. Кругляка, А. Степаненко, А. Огністого, Н. Нечкало, Е. Вільчковського, Р. Серьожникова, М. Севастюк, Барбари Сітарської, Морітза Януша.

Завдання дослідження – вивчити рівень знань учителів молодших класів з предмета “Фізична культура”.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Сучасний ритм життя показує зниження фізичної активності зі збереження здоров'я підростаючого покоління.

За даними Міністерства охорони здоров'я та медичного обстеження дітей і підлітків засвідчило, що 36 % із них мають низький рівень фізичного здоров'я, 56,5 % – нижчий від середнього й середній рівні та лише 7,5 % – вищий від середнього й високий рівні, а саме:

- функціональні відхилення в діяльності різних систем організму – понад 50 %;
- функціональні відхилення серцево-судинної системи – у 26,6 %;
- захворювання органів травлення – у 17 %;
- ендокринної системи – у 10,2 %.

Основною причиною недостатнього фізичного розвитку є пасивна рухова активність дітей (І. Вовченко – 2003 р., Г. М. Максименко – 2004 р., В. П. Семененко – 2005 р., І. О. Когут – 2007 р.,

ЗМІСТ

Історичні, філософські, правові та організаційні проблеми фізичної культури

Анатолій Войнаровський

Ветеранський спортивний рух на Волині..... 3

Михайло Ібрагімов

“Філософія спорту” – новий напрям у фізкультурно-спортивному наукознавстві?..... 6

Володимир Файдевич, Сергій Козіброцький

Нормативне забезпечення фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів України в 70–80-х роках ХХ століття..... 12

Ростислав Човган, Микола Соя, Ганна Презлята

Підлітковий вік як найсприятливіший період соціалізації особистості засобами фізичної культури..... 15

Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту

Віталій Лелека

Педагогічна компетентність майбутніх учителів із початкової військової підготовки та мотиваційні аспекти їх формування як особистості 20

Святослав Мудрик

Стан обізнаності вчителів початкових класів у галузі фізичної культури 23

Людмила Северіна

Формування фахових компетенцій у майбутніх учителів фізичної культури засобами гімнастики 25

Педагогічні технології навчання фізичної культури

Геннадій Арзютов

Становлення системи навчання рухових дій (історико-педагогічний аналіз)..... 29

Георгій Гац, Анатолій Цьось

Характеристика діагностичних методик у педагогічній діяльності вчителя фізичної культури..... 34

Михайло Матвієнко, Марсель Хасанов, Костянтин Кузьмін

Самостійна постановка питань та завдань як фактор забезпечення успішного формування умінь та навичок студентів до самостійних занять фізичними вправами..... 38

Іван Смолюк, Вадим Смолюк

Конструювання нових технологій здоров'язбереження школярів 41

Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Michał Bąkowicz, Ewa Kotnis

Organizacja czasu wolnego i formy rekreacji w życiu współczesnej rodziny 44

Игорь Бейгул, Александр Глагошук, Виктор Тонконоз

Формирование потребности студентов технических высших учебных заведений в двигательной активности 49

Наукове видання

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, СПОРТ І КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Збірник наукових праць

Волинського національного університету імені Лесі Українки

№ 3 (15)

*Редактор і коректор: Г. О. Дробот
Верстка С. П. Козіброцького*

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 14069-3040Р від 21.05.2008 р.
Сайт збірника наукових праць: www.physicaledu-journal.org.ua Засновник і видавець –
Волинський національний університет імені Лесі Українки. Підписано до друку
30.09.2011. Формат 60×84¹/₈. Папір офсетний. Гарн. Таймс. Друк цифровий.
Обсяг 13,02 ум. друк. арк., 12,45 обл.-вид. арк. Наклад 300 пр. Зам. 253-А.
Виготовлювач – Волинський національний університет імені Лесі Українки (43025, Луцьк,
просп. Волі, 13). Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 3156 від 04.04.2008 р.